

Bureau Energieproducten
Inspraakpunt Doetinchem-Wesel 380 KV
Postbus 23
2290 AA Wateringen

Doesburg, 31 oktober 2014

Betreft: Zienswijzen Milieueffectrapport (MER) en Ontwerp-Inpassingsplan voor de 380 KV hoogspanningsverbinding Doetinchem-Wesel

Geachte mevrouw/heer,

De Provinciale Commissie Gelderland van Erfgoedvereniging Bond Heemschut heeft kennis genomen van bovengenoemde rapporten.

Indachtig onze doelstelling als erfgoedvereniging kan Bond Heemschut worden aangemerkt als belanghebbende.

In oktober 2009 heeft onze commissie zich reeds verdiept in de z.g. Startnotitie (Reikwijdte en Detailniveau) als voorbereiding op de MER-studie. Daarbij zijn diverse opmerkingen gemaakt en aanbevelingen gedaan, die zijn geïllustreerd met op enkele topografische kaartfragmenten, schaal 1:25 000, ingetekende tracé-mogelijkheden.

Op grond van de doelstellingen van onze vereniging heeft Heemschut zich, bij de bestudering van beide omvangrijke rapporten, geconcentreerd op de aspecten die met onze doelstellingen het meest in overeenstemming zijn en waarin leden van de commissie deskundigheid bezitten. In verband hiermee hebben wij ons vooral gericht op de aspecten Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie. Deze aspecten zijn de leidraad geweest bij de verschillende onderdelen van de beide rapporten. In de zienswijzen wordt vanuit deze aspecten commentaar gegeven, waarbij het MER-rapport leidend is geweest als basis voor het ontwerp-Inpassingsplan.

Milieueffectrapport DW380

Hoofdstuk 1 (Inleiding)

Deze geeft geen aanleiding voor het maken van opmerkingen.

Hoofdstuk 3 (Voorgenomen activiteit en alternatieve ontwikkelingen)

In het overzicht Wettelijk- en Beleidskader DW380 (3.1) wordt op blz. 44 in tabel 4 de opvolger gemist van de Gelderse kadernota Belvoir 3 betreffende het provinciaal cultuurhistorisch beleid.

Onder 3.2.1 (Uitbreiding 380KV), op blz 45 t/m 48 wordt van station Doetinchem 380KV aangegeven welke werkzaamheden voor deze uitbreiding nodig zijn. In verband met verstoring van de bodem d.m.v. afgraving en fundering met heipalen is het van belang na te gaan of ter plaatse archeologisch bodemonderzoek moet plaats vinden.

Op blz. 51 wordt aangegeven dat “lange rechtstanden” te verkiezen zijn vanuit landschappelijk oogpunt i.v.m. de zwaarte van hoekmasten. Daar staat tegenover dat het volgen van belangrijke structuurlijnen in het landschap ook gewenst kan zijn.

Op blz 53 onder 3.2.4. (Aanleg van de verbinding) wordt in stap 2 (Het leggen van de fundering) aangegeven dat geheid wordt. Hierdoor kan verstoring van archeologisch waardevol erfgoed optreden. Heemschut wijst op de noodzaak van archeologisch bodemonderzoek op alle plaatsen waar fundering moet worden aangelegd.

In paragraaf 3.3.1. (Traceringsprincipes uit het SEV III) wordt op blz 60 beschreven welke bundelingsmogelijkheden in de zoekgebieden voor DW380 aanwezig zijn.

Heemschut is van mening, dat, naast bovenregionale infrastructuur, ook gekeken moet worden naar het landschappelijk (hoofd)patroon. Daarvoor komen, in dit geval, behalve de stadsrand van Doetinchem, ook de zuidoostelijk gerichte structuurlijnen (wegen, rivierdal, zandruggen met bebouwing, bossen en akkerbouw enz.) in aanmerking, die gevormd zijn door de Oude IJssel en de Aa-Strang.

In zijn algemeenheid onderschrijven wij hetgeen geschreven en geïllustreerd is ten aanzien van “samenhang met landschap” op de blz. 61 t/m 63.

Met betrekking tot paragraaf 3.4.2. (Grensgebied) heeft Heemschut t.a.v. het aspect “Landschap” op blz 71 een enigszins afwijkende mening. Vanuit de hier getoonde gegevens in fig 22 (blz 69) en het betreffende topografische kaartbeeld, schaal 1:50 000, van deze zone, komt het ons voor dat hier aan het landschapsbeeld flink afbreuk gedaan zou worden door een hoogspanningstracé.

Hoofdstuk 4 (Gebiedsbeschrijving)

Blz 73 e.v. geeft geen aanleiding tot opmerkingen; Heemschut kan zich vinden in de globale beschrijvingen van paragraaf 4.4., Landschap en Cultuurhistorie.

Dat geldt ook voor paragraaf 4.7 Archeologie.

Hoofdstuk 5 (Tracéalternatieven voor de 380KV-verbinding)

Bestudering van deze alternatieven geeft Heemschut aanleiding tot de volgende opmerkingen:

- Alternatief West 1 (5.1.1.) heeft de voorkeur boven West 1a in verband met het gekozen tracé, vooral het landschappelijk effect ten zuiden van de A18.

Bij tracé 1a bestaat overigens de mogelijkheid dat het gebied tussen de Oude IJssel, ter hoogte van havesathe De Kemnade en de N317 in gebruik genomen zal worden als nieuwe locatie voor het ziekenhuis "Slingeland".

- Alternatief West 2 (5.1.2.) heeft als voordeel de grote rechtstanden. Het ontziet echter nauwelijks havesathe De Kemnade en gaat door landgoed Wisch heen. Grote nadelen zijn verder de vele knikken die in het tracé gemaakt moeten worden. Heemschut ziet dit als groot bezwaar omdat het landschapsbeeld ernstig verstoord wordt.

- Het bezwaar bij tracé West 3 (5.1.3.) wordt gevormd door de vele knikken in het deel ten noorden van de A18 (waarom om het bedrijventerrein heen en niet dwars door?) + het "vreemde" tracé om de bebouwing van het dorp Warm te ontwijken. Waarom niet in een rechte lijn, westelijk van Warm, naar Vethuizen?

De varianten West 3a en West 3b geven geen verbeterde oplossing voor het ontwijken van de bebouwing van Warm.

- Het deel van het Alternatief tracé Oost 1 ten noorden van de A18 + de bundeling met de autoweg, heeft onze voorkeur boven alternatief Oost 1a, in verband met de vele richtingsveranderingen in Oost 1a. Ten zuiden van de A18 geeft Oost 1a een rustiger beeld, maar doorkruist een relatief dichter bebouwd en gebruikt gebied. Het is de vraag of dat een voordeel is ten opzichte van Oost 1.

- Alternatief Oost 2 roept bij Heemschut vraagtekens op vanaf het punt waar deze de 150KV-Winterswijk kruist ten zuiden van de A18. De terugbuiging + kruising van de A18 heeft tot gevolg dat een verstorend beeld optreedt rond havesathe De Kemnade en het gebied bij Groot Koekendaal. Ten noorden van de A18 wordt het bosgebied "De Wrange" doorsneden en treedt verstoring op van het karakteristieke landschapsbeeld aan de rand van landgoed "De Slangenburg".

Het voordeel van Oost 2a is dat hiermee de bovengenoemde verstoring enigszins vermindert wordt.

Hoofdstuk 6 (Overzicht effecten

In dit hoofdstuk geeft tabel 9, op blz 110, een overzicht van de effectscores van de tracéalternatieven. Heemschut heeft deze tabel vergeleken met de opmerkingen die zij hierover heeft gemaakt bij de verschillende alternatieven. Daarbij valt op dat de alternatieven West 2 en West 3 in de tabel geringer negatief worden beoordeeld dan door Heemschut; de vele richtingveranderingen zijn daarvan de oorzaak. Voor de overige effecten wordt verwezen naar ons commentaar bij hoofdstuk 5.

De conclusies in de paragrafen 6.2.1. t/m 6.4, ten aanzien van het landschap, hebben onze instemming. Een uitzondering maken wij voor de beschreven verwachting dat het tracé minder waarneembaar zal zijn als gevolg van relatieve beslotenheid van het gebied ten oosten van Gaanderen en Silvolde.

Hoofdstuk 7 (Meest Milieuvriendelijk Alternatief)

In dit hoofdstuk, blz. 122 e.v., is de conclusie dat de betreffende keuze tussen de westelijke en de oostelijke corridor helder is en heeft ook de voorkeur van Heemschut. Ook kan ingestemd worden met de keuzes in het gebied ten noorden van de A18 en ten zuiden daarvan tot en met het Grensgebied (7.2.1. t/m 7.4). Hetzelfde geldt voor de paragrafen 7.5 en 7.6.

Hoofdstukken 8 en 9

Deze geven geen aanleiding tot het maken van kritische opmerkingen.

Heemschut heeft in haar zienswijze bij de Startnotitie van 19 oktober 2009 sterk gepleit voor het zoveel mogelijk combineren van de 380KV-leiding met de bestaande 150KV en daarbij zoveel mogelijk rekening te houden met de bestaande hoofdlijnen in de landschappelijke karakteristiek. Uit cultuurhistorisch oogpunt is dat van groot belang. Geconstateerd kan worden dat met het voorgestelde Meest Milieuvriendelijke Alternatief dit in grote mate is gelukt.

Hoofdstuk 12 (Effecten landschap en cultuurhistorie)

De landschappelijke benadering (12.1., blz 186) van de problematiek rond de tracékeuze en de plaatsing van de hoogspanningslijnen spreken Heemschut aan. De visuele complexiteit van zo'n lijn dient zo klein mogelijk gehouden te worden. De uitgangspunten voor de benadering/analyse van het landschap zijn juist. Het landschappelijk hoofdpatroon (12.2.1.) en de gebiedskarakteristiek (12.2.2.) hebben onze instemming. Dat geldt ook voor het overzicht Landgoederen en Buitenplaatsen en Waardevolle Structuren.

Het overzicht Effectscores Landschap en Cultuurhistorie (tabel 31, blz 195) komt in grote lijnen overeen met de opmerkingen van Heemschut bij de beschrijving van de verschillende tracéalternatieven van hoofdstuk 5.

De Effectbeoordeling- en Beschrijving Landschap en Cultuurhistorie (12.3) geeft geen aanleiding tot het maken van opmerkingen. In het algemeen kan Heemschut zich vinden in de beoordelingen.

Op blz. 205 wordt t.a.v. de alternatieven Oost bij het "Dekzandlandschap van de Achterhoek" opgemerkt dat de "relatieve beslotenheid van het gebied" er voor zorgt dat het gebruikte verloop van het tracé beperkt waarneembaar is. Heemschut meent echter dat de maat en schaal van de beplantingselementen en de bebouwing in het gebied niet in verhouding staan tot die van de hoogspanningslijnen. De genoemde elementen spelen dus slechts een ondergeschikte rol.

Opvallend is dat bij paragraaf 12.3.5. (Beïnvloeding van samenhang specifieke elementen op mastniveau) bij de tracéalternatieven steeds alleen de monumentale bomenlaan “Kruisallee” op buitenplaats De Kemnade wordt genoemd, maar niet de buitenplaats zelf + het ensemble met de Bluemerhoeve. Het totaalbeeld van deze omgeving, bij de vroegere oversteekplaats van de Oude IJssel (Het Veer) is cultuur-historisch waardevol en zou als zodanig ook vermeld moeten worden. Ook de verharde weg die van “Het Veer” in noordoostelijke richting naar de N317 loopt, is al zeer oud en gaf toegang tot de brug over de Oude IJssel.

In relatie tot hetgeen Heemschut heeft geschreven over de rol van beplanting in verband met maat en schaal t.o.v. hoogspanningslijnen (zie hierboven), merken wij op dat wij het eens zijn met hetgeen betoogd wordt op blz 212 onder het kopje “Zicht op de verbinding”.

Hoofdstuk 15 (Effecten Archeologie)

De effecten van dit aspect worden in dit hoofdstuk (blz 255 e.v.) te summier beschreven; alleen de conclusies worden vermeld. Voor een goede beoordeling is dit te weinig. Dat komt duidelijk tot uiting in fig. 92 op blz 257, waar slechts 2 legenda-eenheden worden vermeld, terwijl op de kaart 20 nummers van relevante monumenten of monumentale situaties zijn aangegeven. Een uitvoeriger legenda was hier op zijn plaats geweest.

Heemschut is van mening dat veldonderzoek absoluut noodzakelijk is op de plaatsen waar het vermoeden bestaat van archeologische indicatoren.

Ontwerp-Inpassingsplan

Hoofdstuk 2 (Projectbeschrijving)

In paragraaf 2.3.3., blz 32/33, wordt aangegeven dat gegraven moet worden t.b.v. de uitbreiding van het hoogspanningsstation. Heemschut wijst erop dat hiervoor archeologisch bodemonderzoek gewenst is. Dit geldt ook voor de graafwerkzaamheden die nodig zijn voor het ondergronds brengen van de 150KV-kabels (2.3.4., blz 34).

Hoofdstuk 3 (Ruimtelijk beleid)

In de zienswijze voor de Milieueffectrapportage t.b.v. het inpassingsplan heeft Heemschut aangegeven dat voor het provinciaal/regionaal beleid de kadernota Belvoir wordt gemist. Ook in paragraaf 3.2. van het ontwerp-Inpassingsplan (blz 45 e.v.) wordt deze nota gemist.

Hoofdstuk 4 (Beschrijving plangebied en omgeving)

In het kader van de beschreven werkgebieden op blz 55 (onderaan) moet vermeld worden, dat het ziekenhuis “Slingeland” te Doetinchem plannen in ontwikkeling heeft om, direct ten zuiden van de A18, ter hoogte van de afslag bij de N317, een nieuw ziekenhuiscomplex te bouwen.

Het landschappelijk hoofdpatroon (paragraaf 4.1.1., blz 61 e.v.) heeft de instemming van Heemschut. Met betrekking tot de gebiedskarakteristieken (4.4.2., blz 63 e.v.) zijn er de volgende opmerkingen:

- Oude IJsseldal bij Keppel: behalve het landgebruik als grasland is opvallend dat een flinke strook gronden, globaal noord-zuid gericht, westelijk van de N814, in gebruik is voor akkerbouw. Dit zal te maken hebben met de samenstelling van de bodem. Cultuurhistorisch is ook de Wehlse Beek van belang.
- Het hoevenlandschap van Wehl: cultuurhistorisch waardevolle elementen zijn ook te vinden in het gebied tussen Wehl en Doetinchem.
- Het beekdal van de Aa-Strang: de beschrijving op blz 66, bij het Anholtse Broek, vindt Heemschut wat te summier. Het deel tussen het bosgebied van het Anholtse Broek en de Aa-Strang wordt gekenmerkt door een zekere mate van kleinschaligheid, waardoor een bijzondere karakteristiek ontstaat.

Bij paragraaf 4.4.3. , blz 66 e.v., heeft Heemschut de volgende opmerkingen:

- T.a.v. landgoed De Kemnade: aan de beschrijving kan worden toegevoegd, dat ook de weg ten oosten van de Oude IJssel, tussen de rivier en de N317, een kenmerk is van het landgoed, dat samenvalt met de voor dit oostelijke gebied karakteristieke verkaveling.
- T.a.v. Waardevolle Structuren: behalve het karakteristieke wegennet komen in het gebied ook meanderende smalle waterlopen voor, die even kenmerkend zijn. Beide patronen vinden hun oorsprong in de grillige bewegingen van het water en zijn dus cultuurhistorisch van belang.

Bij paragraaf 4.4.4., blz 67, (Landschappelijke en Cultuurhistorische karakteristiek) zijn, behalve de genoemde rijksmonumenten in het gebied, een flink aantal karakteristieke boerderijen aanwezig. Deze zijn waarschijnlijk voor een deel geen gemeentelijk monument, maar wel te beschrijven als (voor het gebied) “waardevolle cultuurhistorisch” belangrijke elementen.

Hoofdstuk 5 (Onderbouwing tracékeuze)

Hierin wordt beschreven op welke wijze de keuze tot stand is gekomen voor het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA). In feite is het een herhaling van de Milieueffectrapportage. Voor commentaar op dit hoofdstuk verwijst Heemschut derhalve naar haar zienswijze bij deze MER.

Ten overvloede wordt vermeld dat wij kunnen instemmen met de beschrijving en motivering van de tracékeuze zoals aangegeven in de paragrafen 5.6.2. en 5.6.3., Blz 86 e.v..

Hoofdstuk 6 (Milieu en waarden)

In dit hoofdstuk zijn voor Heemschut vooral de paragrafen 6.6. (Landschap en Cultuurhistorie) en 6.8 (Archeologie) van belang. Hierop richt zich dan ook onze aandacht

Opvallend is dat in 6.6.1. (blz 110), bij de opsomming van het nationaal en regionaal beleid, de provinciale nota Belvoir is genoemd, terwijl wij deze nota hebben gemist in de MER.

Voor opmerkingen betreffende het landschappelijk hoofdpatroon wordt verwezen naar hetgeen daarover is geschreven bij paragraaf 4.4.2.. Dat geldt ook voor onze opmerkingen t.a.v. de lokale elementen op blz 113 en 114; zie daarvoor onze aanvullingen bij paragraaf 4.4.3..

Zoals reeds hierboven beschreven is, behalve de samenhang tussen monument en landschap (blz 114, 5^e alinea), ook samenhang aanwezig tussen monument en geomorfologie (reliëf, bodem, water).

Heemschut stemt in met de beschreven effecten in paragraaf 6.6.3., blz 115 e.v., op het landschappelijk hoofdpatroon, de Gebiedskarakteristiek.

Betreffende de "lokale elementen", blz 117 e.v., merkt Heemschut op dat, bij de detaillering in het veld, de visuele beïnvloeding zoveel mogelijk vermeden moet worden, maar dat daaraan niet altijd te ontkomen is. Zeer gevoelig hiervoor is de omgeving van landgoed De Kemnade. Echter, op dit moment bevindt zich ter plaatse de bestaande 150KV-hoogspanningsleiding.

De paragrafen 6.6.4. (Landschapsplan) en 6.6.5. (Conclusie) hebben onze instemming.

Paragraaf 6.7. (Bodem en water) is voor Heemschut van belang waar het gaat om het aspect "Bodem" (blz 121 e.v.) en dan met name waar het gaat om "aardkundige waarde". Geomorfologische verschijnselen zijn vaak van groot belang geweest voor antropogene activiteiten en derhalve cultuurhistorisch van belang en waarde. Het betreft dan gebiedsspecifieke bodemkwaliteiten waarmee zoveel mogelijk rekening gehouden moet worden.

Voor opmerkingen t.a.v. het aspect Archeologie (paragraaf 6.8) kan verwezen worden naar hetgeen hierover is opgemerkt in onze zienswijze bij het MER, hoofdstuk 15. In het algemeen is Heemschut voorstander van een uitgebreider veldonderzoek ter plaatse van de mastvoeten, dan het vermelde inventariserend veldonderzoek. Hetzelfde voorbehoud maken wij bij het aanleggen van de ondergrondse 150KV-verbindingen in het gebied ten noordwesten van Doetinchem (paragraaf 6.12.4., blz 155). Dit tracé kruist op een aantal plaatsen Archeologische Waardevolle Verwachtingsgebieden in de categorie "hoog" en "middelhoog".

Op een aantal plaatsen in het Ontwerp-Inpassingsplan wordt, v.w.betr. het landschap en landschappelijke inpassingen, verwezen naar "bijlage 2".

In de inhoudsopgave staat voor bijlage 2 genoteerd "Overzichtskaart DW380". Het blijkt dat na bijlage 15, uit de inhoudsopgave, nog voorkomt het onderdeel "Regels" en dat "bijlage 2 Landschapsplan" daarvan deel uitmaakt. Dit had in de inhoudsopgave duidelijk vermeld moeten worden; nu is het bijna niet te vinden.

Overigens kan Heemschut zich zeer goed vinden in de voorgestelde landschappelijke aanpassingen in het Landschapsplan (blz 1498-1530).

Op grond van de gepresenteerde gegevens in het Milieueffectrapport en het Ontwerp-Inpassingsplan 380KV hoogspanningsverbinding Doetinchem-Wesel heeft de Provinciale Commissie Gelderland van Erfgoedvereniging Bond Heemschut opmerkingen gemaakt en aanbevelingen gedaan ten behoeve van de inhoud van beide rapporten. Deze opmerkingen hebben vooral betrekking op de aspecten Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie, die van invloed zijn op de cultuurhistorisch waardevolle kwaliteiten van de landschappen waardoor de hoogspanningsverbinding zal worden aangelegd. Daarmee hoopt zij een waardevolle bijdrage te kunnen leveren aan de verdere detaillering en daadwerkelijke aanleg daarvan.

Afgezien van de gemaakte opmerkingen en aanbevelingen kan de commissie instemmen met het gekozen Meest Milieuvriendelijke Alternatief.

Met vriendelijke groeten,

ing. J.G.C. Scharren
lid Provinciale Commissie Gelderland
Veerpoortdijk 87
6981 LA Doesburg